

SENTERPARTIET

Rein og trygg mat fra et landbruk som holder landet i hevd

Norsk matproduksjon må styrkes slik at vi kan produsere mer mat i Norge til en voksende befolkning og opprettholde kulturlandskap og arbeidsplasser over hele landet. En variert bruksstruktur, velfungerende markedsordninger og god lønnsomhetsutvikling er nødvendig for å videreutvikle et av verdens reneste og mest miljøvennlige landbruk. Havbruket er en av de raskest voksende matsektorene i verden, og norsk sjømatnæring har tatt offensive posisjoner. Denne næringen må styrkes ytterligere i årene som kommer.

Det er stort behov for økt matproduksjon globalt. I Norge produserer vi under halvparten av maten vi spiser, og folketallet øker. Senterpartiet vil derfor følge opp målsettingen om økt matproduksjon på norske ressurser med sikte på økt sjølforsyning. Hele landet må utnyttes, og det må legges til rette for best mulig geografisk produksjonsfordeling. Reindrifta må sikres rammevilkår som gir en fortsatt bærekraftig drift.

Matlandet Norge

Råvarene, vårt nordiske klima og topografi og store sesongvariasjoner, er utgangspunktet for den norske matkulturen og produksjon av trygg mat til den norske befolkningen. Maten er utgangspunktet for den største komplette verdikjeden i Fastlands-Norge. Norge har en unik plante- og dyrehelse som danner grunnlaget for produksjon av trygg, ren mat. Det er viktig at det tas nødvendige forhåndsregler for å sikre lavt smittepress også i fremtiden.

Matkulturen er i stadig utvikling. Den er et uttrykk for vår felles kulturarv og identitet. I dag etterspørres mat med historie og lokal tilknytning og et mangfold i produktutvalget. Norsk matkultur har blitt et utgangspunkt for innovasjon i matnæringene. Senterpartiet vil satse på de norske mattradisjonene, den norske matproduksjonen og det store mangfoldet av virksomheter som videreforedler råvarene. Slik vil vi styrke og videreutvikle Matlandet Norge. Senterpartiet vil forenkle regelverket som regulerer «kortreist mat» og på denne måten støtte de mange spennende matbedriftene som utvikles i hele Norge.

I dag styres den norske dagligvarebransjen av noen få, sterke butikkjeder, og sterke, privateide, leverandører. Kjedene og de privateide leverandørene får stadig større makt over matproduksjonen, næringsmiddelindustrien og distribusjonen av mat. Det gir forbrukerne et begrenset vareutvalg, hindrer næringsutvikling i de norske matnæringene og reduserer de norske matprodusentenes muligheter til bedre betaling.

Senterpartiet vil styrke det nasjonale matvaremarkedet samtidig som vår konkurranselovgivning skjerpes, slik at kjedemakten i dagligvarebransjen svekkes til fordel for de mange dagligvareprodusentene. Senterpartiet vil arbeide for regler som sikrer fordeling av makt mellom de ulike leddene i verdikjeden og en rettferdig handelspraksis.

Kasting av mat er sløsing med en dyrbar ressurs. Senterpartiet vil motvirke matsvinnet og går inn for en lov mot matkasting av den typen Frankrike har. De estetiske kravene til mat må forenkles, og datomerkingssystemet må endres slik at forbrukerne får et mer realistisk forhold

til matens holdbarhet.

Forbrukere og myndigheter må gis innsyn i prisfastsettelse og konkurranse i dagligvaremarkedet. All mat må forbruksmerkes med informasjon om råvarenes opprinnelsesland, foredlingsfirma og innhold. Mattilsynet må settes i stand til å kontrollere at varene er i henhold til forbruksmerking, også dette for å begrense matkasting.

Senterpartiet mener at produksjonen av økologiske matvarer må tilpasses den økende etterspørselen.

Landbruk

Se også neste kapittel (Klima og miljø) hvor skogsatsing (s. 28), jordvernet (s. 31) og rovviltpolitikken (s. 33) er omtalt.

Senterpartiet vil føre en landbrukspolitikk som gir trygg og sikker mat, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og ei bærekraftig næring. For å sikre dette vil Senterpartiet øke lønnsomheten i bruk av jordbruksarealene gjennom et sterkt importvern, årlige forhandlinger mellom staten og faglagene i jordbruket, samt sikre gårdbrukerne en sterk markedsmakt gjennom omsetning av varene i samvirke.

Det må legges til rette for at landbrukets næringsvirksomhet blir enda viktigere framover for å opprettholde lokal sysselsetting og bosetting. En variert bruksstruktur gir best muligheter til å produsere maten på en bærekraftig og klimavennlig måte.

Norsk kjøttproduksjon er en viktig del av den norske matproduksjonen. Våre store gras- og beiteressurser er et viktig fortrinn for miljøvennlig kjøttproduksjon fra storfe og småfe. Samtidig holder beitedyra kulturlandskapet åpent og fritt.

Bedre inntektsmuligheter og forutsigbarhet for framtidige investeringer er en forutsetning for økt matproduksjon og rekruttering til landbruket. Inntektsforskjellen mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet må utjevnes – næringsutøverne i landbruket må ha samme mulighet til inntekt og velferdsordninger som andre grupper. Det har vært stor produktivitetsutvikling i jordbruket. Senterpartiet mener at det er viktig at produktivetsgevinsten skal komme næringa til gode. I jordbruket er det stort behov for oppgradering og nyinvesteringer i blant annet driftsbygninger og jord.

For å sikre økte investeringer vil Senterpartiet ha en egen 10-årig investeringspakke for landbruksnæringa. Investeringer må bidra til å utnytte de totale arealressursene og ressursgrunnlaget på det enkelte bruk, samt å gjøre landbruket bedre i stand til å møte klimautfordringene. Det er spesielt behov for virkemidler som sikrer lønnsomhet i drift og investering i de små og mellomstore brukene. Målrettede reduksjoner av næringas skatte- og avgiftsbelastning vil styrke bondens økonomiske stilling, og er effektive virkemidler for både nærings-, distrikts- og fordelingspolitikk.

Eiendomspolitikken i landbruket skal sikre at ressursene holdes i hevd og forvaltes i et langsiktig perspektiv, og må derfor finne sitt balansepunkt mellom enkeltmenneskets og samfunnets interesser. Det at eierskap til ressurser har blitt fordelt på mange har gitt

verdiskaping og vekst i hele landet. Familiejordbruket med personlig eierskap til jorda bidrar til livskraftige lokalsamfunn og mer livskraftige distrikt. Senterpartiet vil videreføre odelsloven og dens grunnlovsvern, opprettholde konsesjonsloven med personlig boplikt og videreføre priskontroll av eiendommer, samt sikre driveplikt for all matjord.

Ressursene som er nødvendige for å øke matproduksjonen er knappe og spredt over hele landet. Ikke minst gjelder dette kornareal som har en nøkkelfunksjon i produksjonen av mat- og fôrkorn. For å sikre at vi får mest mulig ut av våre nasjonale ressurser skal vi videreføre regional arbeidsdeling for å holde hele det norske jordbruksarealet i drift. Denne politikken er også avgjørende for å sikre de over 50 000 arbeidsplassene i næringsmiddelindustrien.

Produksjon av mat, bioenergi og fiber krever bærekraftig arealbruk. I Norge utgjør dyrka mark kun 3 % av landarealet. Senterpartiet vil at matjorda skal ha sterkere juridisk vern. Matjord er en nasjonal ressurs som må forvaltes nasjonalt. Vi må bevare matjorda, sikre lokalt eierskap og redusere hindringer for aktiv arealbruk. Aktiv bruk gir det beste vern. Jordvern skal derfor være overordnet i all framtidig arealforvaltning.

Landbruket er avhengig av at naturen er i balanse. Næringa er avhengig av å minimere belastningen på natur og miljø. Skog i vekst tar opp CO₂. Aktiv skogskjøtsel, med hogst, planting, gjødsling og ungsogspleie bidrar til en betydelig klimagevinst.

Den som eier dyr skal sikre gode forhold for dyrene. Senterpartiet vil opprettholde og utvikle et godt og strengt regelverk for dyrevelferd, basert på kunnskap om dyras behov. Mattilsynet må ha tilstrekkelige ressurser til å drive god rådgivning, hyppig kontroll og ha et målrettet samarbeid med produksjonsnæringene, samt ha fokus på en tilsvarende høy standard hos kjæledyrene.

Importvernet for jordbruksvarer er avgjørende for å ha et norsk jordbruksvaremarked. Det høye norske lønns- og kostnadsnivået sammen med et utfordrende klima og krevende topografi bidrar til at prisene for norske landbruksprodukter er høyere enn i våre naboland. Det kan derfor ikke inngås nye handelsavtaler som svekker importvernet og rammevilkårene for den nasjonale landbruksproduksjonen. Innenfor dagens WTO-avtale må vi utnytte det handlingsrommet som sier at høyeste vernetoll, prosent- eller kronetoll, skal brukes til enhver tid.

Tilgang på nok og kompetent arbeidskraft er en grunnleggende forutsetning for en konkurransekraftig landbruksnæring. Derfor trenger vi inntektsvekst og sterkere satsing på rekruttering. Det er spesielt viktig å ta vare på, og å utvikle utdanningssystemet. Landbruksutdanning må i sterkere grad tilpasses behovet for de som skal inn i næringen. Tilbud om etterutdanning for de som er i næringa er også viktig. Naturbruksskolene må styrkes gjennom et nasjonalt program med fokus på klimautfordringer, energi, drivstoff og kretsløpstenkning.

Avløysertilskuddet skal være et velferdsgode som gir bonden, på lik linje med andre yrkesgrupper, mulighet til å ta ut en lengre periode med ferie. Gode velferdsordninger med riktig formål er grunnleggende for rekruttering, menneskeverd, velferd for bonden og dyrevelferd.

Reindriften nyttiggjør seg utmarksressursene i fjellområdene i store deler av landet og har et stort potensial for økt verdiskaping gjennom sine særegne produkter. Reindrift er en viktig samisk næring, og en viktig kulturbærer. Det er en forutsetning for næringens eksistens og

legitimitet at ressursene utnyttes på en økologisk bærekraftig måte. Reintallet må tilpasses ressursgrunnlaget i beiteområdene. Det er også viktig at reindriftsnæringen sikres forutsigbare rammevilkår. Senterpartiet vil bidra til at næringen får utnyttet det store potensialet for verdiskaping som finnes ved å bedre markedsføring og salg av foredlede reinprodukter. Det vil skape næringsmuligheter i blant annet kulturformidling og turisme.

Rovviltpolitikken skal ivareta både rovdyr og beitenæring. Beitebruk i hele landet og utnytting av utmarksressursene forutsetter at rovdyrstammene holdes på et begrenset nivå.

Produksjon og næringsvirksomhet basert på landbrukets ressurser er viktig, mange steder avgjørende, for å opprettholde den lokale sysselsettinga og befolkningsgrunnlaget. Senterpartiet mener at koblinga mellom landbrukspolitik og distriktpolitikk må videreføres og styrkes.

Andelslandbruk er en driftsform som har kommet for å bli. Denne driftsformen bidrar til kunnskap og interesse for jordbruk, matproduksjon og kosthold i bynære områder. Senterpartiet mener andelslandbruket spiller en viktig og interessant rolle og vi vil tilrettelegge for at det blir tilgjengelig for flere.

Senterpartiet vil:

- Ha et sterkt og velfungerende importvern som sikrer volum, volumvekst og prisuttak i norsk jordbruksproduksjon.
- Utnytte handlingsrommet i internasjonalt avtaleverk for å sikre best mulig tollvern. Norge må i tillegg søke samarbeid med andre land for å øke dette handlingsrommet, slik at tollvernet kan styrkes ytterligere.
- At framtidige WTO-avtaler og andre handelsavtaler må ivareta retten til egen matproduksjon.
- Ha en 10-årig investeringspakke og heve avskrivningssatsen på både driftsbygninger og husdyrbygninger. Investeringspakka må bidra til å sikre en fortsatt variert bruksstruktur.
- Sikre at beitemark er i bruk og stimulere til økt beiting som et virkemiddel for bevaring av kulturlandskap og biologisk mangfold.
- Sikre en velfungerende markeds- og produksjonsregulering og sikre samvirkets rolle som markedsregulator og avtaker av norske råvarer fra hele landet.
- Styrke norsk matproduksjon basert på eget ressursgrunnlag slik at selvforsyningsgraden, korrigert for importerte fôrråvarer kan styrkes. Øke produksjonen av fôrmidler som grunnlag for husdyrproduksjonen med mål om å redusere fôrimporten. Norskandelen i kraftfôret må økes.
- Øke norsk kornproduksjon og bedre kornøkonomien.
- Øke jordbruksarealet i Norge, blant annet gjennom å styrke tilskuddsordningene.
- Innføre et statlig nydyrkingstilskudd.
- At norsk matproduksjon på norske arealer skal økes med 20 % i løpet av de neste 20 årene.
- Gjeninnføre beredskapslagring av korn gjennom styrket gårdslagring og styrket nasjonal silokapasitet. Det må gjeninnføres ett års beredskapslagring av matkorn og forkorn, slik at matvareberedskapen blir sikret.
- Bruke lovverket til å hindre at noen få aktører får uforholdsmessig mye makt over matverdikjeden.
- Videreføre den norske pelsdyrnæringa og stille strenge krav til dyrevelferd i næringa.
- Ivareta det bynære landbruket.
- Føre en restriktiv politikk for import av husdyr, kjæledyr og planter for å bevare den gode dyre- og plantehelsen i Norge.

- Videreføre redusert sats på CO₂-avgift for landbruket.
- At råvareprisene må økes. Bevilgningen over statsbudsjettet må brukes målrettet til de jordbrukspolitiske mål som markedsprisene ikke greier å oppfylle.
- Forbedre hovedavtalen for jordbruket med mål om å styrke jordbrukets forhandlingsrett.
- At kornprisene økes slik at kornimporten kan reduseres kraftig.
- Øke grasproduksjonen og bruk av utmark ved å styrke beitetilskuddet og øke husdyrtilskuddet og styrke profilen i dette.
- At den fordel som jordbruket kan skaffe seg gjennom økt produksjon og rasjonalisering av gårdsdriften, omsetningen og foredlingen, skal så vidt mulig med hensyn til norsk økonomi, komme jordbruket til gode.
- Støtte reindriftens krav om en ny gjennomgang og revidering av Reindrifftsloven.
- Styrke veterinærtilbudet med mer midler til den kommunale vaktjenesten og veterinære reiser, gjennom geografisk differensierte tilskudd.
- Fortsatt forby forebyggende bruk av antibiotika og vekstfremmende midler i dyrefôr. Matvarer som inneholder antibiotika må merkes slik at dette kommer tydelig frem.